

lestrah in srkal kot razvajena čebela z vseh cvetov najslajši med, je helot čez dan sejal pšenico, s slednjo mislijo vkopan v zemljo, in je ponoči sanjal o kruhu in njega sladkosti. Tako si je umetnost sezidala svoj ponosni dom na tujem delu in tuji lakoti.

Cela grška zgodovina je bila svetu velika preokba za temno bodočnost in blagor tistim, ki jo hočejo in morejo razumeti. Jesensko cvetje grške umetnosti je bilo kaj velo in žalostno, verna slika našega časa. Življenje ni imelo več nobenega pravca, zavladovala je socialna, politična, umska in seve tudi umetniška anarhija. Dovtip, sarkazem in opolzlost, brez ciljev in cest, vse kakor danes. O ljudski umetnosti ni bilo več najmanjšega sledu.

Tako so Grki zelo lepo začeli in zelo žalostno končali. Ljudstvo je samo enkrat prišlo do besede, a o tem molči zgodovina, da se sedaj sliši skoro samo kot pravljica. Le Homer stoji kakor samotni spomenik, ki priča, da je bila nekdaj grška ljudska umetnost in da je že v davnini legla počivat, morda na veke.

* * *

Na veke? Ne. Učnikova beseda se je izpolnila in krščanstvo je res prekrvasilo celo družbo. Evangelij je počasi izravnavaal strašne kulturne diference, ki jih je bil začrtal stari vek — in to je prvi pogoj, ki omogočuje ljudsko umetnost. Vrhutega se je zgodilo tedaj veliko dejanje, vredno Previdnosti in njenih daljnih ciljev: S severa so prihruli barbari, polni zdrave, nekročene sile, se pomešali z jugom in njihova topla, močna kri je zavrela po usehlih žilah starih rodov. Z njimi je dobila fizično, umsko in etično propala kultura fizične moči, krščanstvo pa ji je začelo vzgajati um in voljo. To je ena izmed tistih mojstrskih potez božjih, ki jih je malo v zgodovini tako jasnih in sijajnih; kajti zdelo se je, kot da se bo znova začela bajka o zlatem veku. Železni germanski fevdalizem se je moral počasi vpogibati spričo demokratičnega ognja, ki je še plamtel v romanskih narodih, izšolanih še v dobi socialne in politične anarhije zadnjih let rimskega cesarstva. Tako se je izvršil prevažni proces kulturne izravnave, umetnost je dobila zopet ugodna ljudska tla, da nanovo vzkali in se razvije. Dokaz temu je, da se je ravno tisti čas močno dvignila umetniška stvarjajoča moč germanskih rodov, ki nas zelo spominja na Homerjevo dobo. Nastajale so pravljice in narodni epi in tudi dramatiki se je začela javljati. Kakor v veku Dionizijev kult, tako je sedaj krščansko bogoslužje rodilo prvo ljudsko dramo. Cerkve so bile vsem dostopen avditorij, ljudstvo hvaležen poslušavec in rojstvo Učnikovo ter smrt velika svetovna tragedija. Zopet se je izkazalo, da je religija ena

izmed tistih kulturnih vezi, ki veže vse ljudstvo; zato se zrcali skoro vedno v ljudskem slovstvu, in ko je že vsa enotnost življenja raztrgana, tedaj je religija čudodelni ključ, ki odpira vsa srca.

Toda prehod med staro in novo kulturo ni bil docela razdejan, tako da se ne bi mogla vtihotapiti na to stran nobena stara tradicija. Tako so se sem presleparili potomci rimskih glumačev, ki so se potem veselo ciganili po Italiji, Provenci, Španiji in celo po Angleškem. Jasno je, da je to moralo biti le v škodo ljudski dramatiki, ker je pokvarilo nje mirni, zdravi razvoj. Popotne igralske družbe so navidez

FR. ROPRET
CESAR FRANC JOŽEF I.

tolažile umetnostno ljudsko potrebo, obenem pa so kvarile zdravi umetniški čut ter poniževale umetnost do stališča sirove burke. Humoristični zarod glumačev se je ohranil dolgo in je trubaduril v Provenci s trubadurji pod imenom jongleurjev ter pel in brenkal ob njihovih ljubavnih pesmih.

Da, trubadurji! Ti romantični pevci so dokaz, da je umetnost tedaj že prehajala počasi iz ljudskih rok v stanovski monopol ter da je zavila zopet v staro strugo, kar je tudi popolnoma umljivo. Demo-